

NUMMER 44: WINTER 1997

ROND DE GRENSTEEN

EEN UITGAVE VAN DE STICHTING
HEEMKUNDEKRING DE GRENSTEEN
MOOK - MIDDELAAR - MOLENHOEK

*Foto omslag: Een impressie van hoogwater in de Cuijksesteeg in 1984. Vaak hebben Mook, Middelaar en Plas-
molen geleden onder het geweld van het water. Na de
aanleg van de dijken en kaden kunnen we erop vertrou-
wen dat we 'de Maas in bedwang' hebben. Het boek over
de geschiedenis van de Maas is klaar. Op de volgende
pagina's wordt een meer gedetailleerd beeld gegeven
van de wateroverlast in het beruchte jaar 1926.*

Overstroming Mook en Middelaar 1926

In het Mookse gemeentearchief ligt - onder meer - een met kleurpotlood geschreven archiefstuk met als titel: "Hoog water 1925/1926". Het begint als volgt: "Het jaar 1925 eindigde met een abnormalen hoogen waterstand der Maas". Op 1 januari 1926 werd - zoals gebruikelijk - te Maastricht in de vroege ochtend aan de Maasbrug de waterstand bekeken. Deze wees 4,29 meter boven A.P. aan, een stand die volgens bovenstaand bericht "sedert mensenheugenis" niet bereikt was. Diezelfde dag stroomde de weg van Plasmolen naar Middelaar reeds onder water en moesten de bewoners van Middelaar met bootjes van hotel 'De Plasmolen' uit hun ondergelopen huizen worden gered of - als ze bleven - van levensmiddelen worden voorzien. In Mook werd toen nog steeds met man en macht gewerkt om het wassende water te kunnen tegenhouden, maar "op zaterdagmiddag 2 januari stroomde het steeds opbruisende water over de dijk bij het Zustersklooster tot bij de Kunstmestfabriek en vloeide gelijkelijk over den Rijksweg naar het Maasveld, hetwelk spoedig onder water stond". In de woningen langs de Rijksweg liep het water al snel tot meer dan een meter hoog naar binnen. Door middel van een nooddijkje op de weg van Mook naar Groesbeek probeerde men nog iets te redden, maar op zondag 3 januari stroomde het water ook hier overheen en liepen de Mortel en het Startsche veld onder.

Snelle wateraanvoer

In een brief van 9 september 1926 betreffende een rapport over hoog water te Mook van de heer Huenges, hoofdingenieur van de Rijkswaterstaat te Maastricht, lezen we dat opzichter Jonker van Rijkswaterstaat vrijdagavond 1 januari nog had gewezen op het gevaar van de zware golfslag voor de toestand der dijken. Op dat moment echter konden nog geen maatregelen genomen worden daar er geen materiaal voorhanden was. Op 2 januari gingen militairen op de Startsche dijk, waar het water over een lengte van 250 meter overheen stroomde, en inwoners van Mook in het dorp zelf aan de slag. Toen om één uur 's middags de kade bij het kloos-

ter begon over te lopen werkte men des te harder door, totdat het water om een uur of vier op meerdere plaatsen tegelijk toch de dijk over kwam en al gauw op drie plaatsen geulen groef waardoor zeer veel water ineens naar binnen kon stromen,

's Avonds om zeven uur werd op last van de minister van Waterstaat een begin gemaakt met het dichtten van het spoorwegviaduct om te voorkomen dat Heumen en de werken van het Maas-Waalkanaal zouden onderlopen. Het gevolg was helaas dat aan Mookse zijde het water des te sneller begon te stijgen. Op 4 januari circa elf uur in de morgen werd de hoogste stand bereikt.

Het gemeentebestuur van Mook en Middelaar zou de regering in Den Haag op 3 maart 1926 te kennen geven dat juist door die maatregel Mook geheel was overstroomd en dat het zó snel ging dat de mensen niet genoeg tijd meer hadden om hun vee, huisraad, levensmiddelen enzovoort behoorlijk te bergen. Ook kon het water niet zo vlug wegvloeien als anders het geval zou zijn geweest. Een lijst met 55 namen van inwoners die daardoor schade hadden geleden was er bijgevoegd. De meeste schade had men ondervonden aan huis, inboedel, veevoeder en bedorven/geborgen veldvruchten.

Een enkeling had tevens bedrijfsschade, zoals Jos Hagen aan zijn pompinstallatie en J. Vos aan zijn fabriek. Het huis van Jan Martens was "minstens vier weken onbewoonbaar". De kalkzandsteenfabriek ondervond schade aan stoomketels en dynamo, maar ook wegens het wegdrijven van tien ton kalk en tien ton steenkolen, bij elkaar voor en bedrag van 4390 gulden.

Net als de R.K. Kweekschool, die een schadeclaim indiende van 8110 gulden, stond de kalkzandsteenfabriek niet op de lijst van verleende steun of die van "toegekende en uitbetaalde schadeloosstelling". Het gemeentebestuur was van mening dat de genoemde 55 personen uit 's Rijks kas vergoed zouden moeten worden. Het vee werd inderhaast ondergebracht in het R.K. patronaat, in het raadhuis en in een militaire tent, geplaatst op de Mookerhei. Er waren enkele koeien en kalveren, een paar varkens en veel kippen ondergebracht.

Aan de Riethorst in de Plasmolen zijn de boerderijen van F. Simons, A. Jansen en A. Queens alleen nog per boot te bereiken.

Kolen tegen vocht en kou

Gelukkig werd vanuit heel Nederland ook gratis hulp aangeboden. Allerlei acties werden daartoe ondernomen. Van het steuncomité te Venray kwam een bedrag van 250 gulden én kleding, dekens, spek, peperkoek en later mangelwortelen en aardappelen. Van het hoofdbestuur van het Rode Kruis kwam op 26 januari de mededeling dat in de provincie Friesland moeite werd gedaan om 'gaven in natura, in vee, hetzij runderen of pluimvee te verzamelen, teneinde daar mee degenen die door de watersnood het meest getroffen waren weer op dreef te helpen.' Hierbij het verzoek een opgave te sturen van het vee - koeien, varkens, schapen - dat was verdronken of van de kou omgekomen, met de namen van hen aan wie de dieren toebehoorden.

Ook het comité van de 'Nederlandsche Roode Kruisvereniging te 's-Hertogenbosch' was bereid met gaven in natura hulp te verlenen indien nodig. Het betrof hier gratis gegeven goederen, waartoe verzocht werd de bijgaande vragenlijst in te vullen. Of het daadwerkelijk allemaal gegeven zou worden, zou afhangen van hetgeen het comité zelf mocht ontvangen. Men kon overleg plegen met de katholieke geestelijke overheid in de gemeente, omdat die in de meeste gevallen in het comité vertegenwoordigd was. In dit geval - werd er uitdrukkelijk aan toegevoegd - mocht "geen bevoorrechtiging tegenover andersdenkenden" (godsdienstig of politiek) plaatsvinden. Eventueel kon er ook met een dominee overlegd worden.

De commissaris der koningin ontving een afschrift van alle lijsten in verband met steun en hulpverlening. Hij bekeek nauwgezet of alles goed verliep en of er niet te veel naar een bepaalde gemeente werd verstuurd: het moest verantwoord zijn en met name aan de "noodlijdenden en behoeftigen" ten goede komen. De meer gegoeden moesten zichzelf zien te redden.

Op 19 januari ontving de burgemeester een antwoord op zijn eerder genoemde verzoek aan de heer Hövell. Deze vroeg of een hoeveelheid van

tien ton steenkolen echt nodig was, gezien het doel vermeld in zijn aanschrijving van 15 januari. Sengers vond van wel, en 56 inwoners van Mook kregen gratis steenkool om hun huizen wat sneller te kunnen droogstoken, de meeste 200 kg. Zestien van hen kwamen in aanmerking voor 150 kg en vier voor 100 kg. De nog ontbrekende steenkolen moesten blijkbaar gekocht worden.

Uit Venray kwam op 19 januari een vriendelijk briefje met het aanbod van enige kisten dekens en kleren, door het Huisvestingscomité te Den Bosch beschikbaar gesteld. "Is er overigens geen gebrek in Mook?" Wellicht zijn er brandstoffen nodig "daar de felle koude zoo aanhoudt." Men wilde moeite doen een wagon briketten of steenkolen te laten sturen.

Halverwege januari was het water zo ver gezakt dat de schade kon worden opgenomen. Op 13 januari berichtte de rijkslandbouwconsulent Huizinga vanuit Roermond dat hij in opdracht van het departement van binnenlandse zaken de nadelige gevolgen moest onderzoeken. Hij kwam zich ter plaatse overtuigen in welke mate het wintergraan had geleden en zou dan graag de cijfers van een globale schatting van het aantal stuks verdronken vee en de verloren gegane oogstproducten en het veevoeder ontvangen.

Hulp uit de provincie

Toch was men niet geheel onvoorbereid. Sinds begin september 1925 was de bestaande telegrafische bekendmaking van de waterhoogten uitgebreid met vermelding ervan in de 'Limburger Koerier' te Maastricht, zodat rechtstreeks belanghebbenden dagelijks direct op de hoogte waren. Sinds eind oktober 1921 lagen in de Limburgse gemeenten aan de Maas enkele vaartuigen klaar in geval van overstroming. Het aantal en de eigenaars waren bekend bij de commissaris van de koningin die op 30 oktober 1925 een bericht stuurde naar de Mookse burgemeester om eventuele veranderingen hierin vóór 1 november door te geven.

Marine en pontonniers werken eendrachtig samen. Hier worden boten te water gelaten aan de Maasdijk te Mook.

*Burgers en militairen
zijn druk in de weer om
te voorkomen dat de
Maasdijk in Mook het
begeeft.*

Op 31 december 1925 ontving het kantoor van de Rijkstelegraaf te Mook een telegram uit Maastricht. De commissaris der koningin E. Hövell seinde: "In verband met watersnood wordt heden door mij een provinciaal comité onder mijn voorzitterschap in het leven geroepen." Hij verzocht een geschikte persoon aan te wijzen die namens de gemeente Mook en Middelaar in dat comité zitting zou kunnen nemen en tevens "onverwijld" een plaatselijk comité te vormen waarvan de samenstelling eveneens telegrafisch gemeld moest worden. Verder deelde de heer Hövell nog mee dat de regering hulp met marinevletten aanbod in geval van "dringende noodzakelijkheid."

Zoals hij wel vaker deed schreef burgemeester Sengers zijn antwoord in het kort met potlood achterop. Voor het comité in verband met watersnood droeg hij vanuit Mook voor: M. Strik, onderwijzer aldaar, en voor öttersum koos hij H.J. Smeets, hoofd der school in die plaats. Voor de zekerheid bestelde hij alvast vier marinevletten.

Begin januari 1926 had men aanvankelijk te weinig roeiboten, maar de toestand verbeterde toen mariniers en torpedisten met roei- en motorboten arriveerden om hulp te verlenen. Er zullen veel militairen nodig geweest zijn bij deze overstroming.

Opsporing verzocht

Ook verder naar het zuiden langs de Maas had men te lijden van het hoge water. J. van Liebergen, hout-handelaar te Venlo, verzocht op 4 januari of men in Mook wilde uitkijken naar meerdere ronde en vierkante balken en boomstammen die tengevolge van de overstroming uit zijn bedrijf waren weggedreven. Zo'n veertien dagen daarna kwam eenzelfde bericht door via de consul van België: de kolenmijn Marihay van de S.A. Ougrée-Marihaye in het Belgische Flémalle-Grande (ten zuiden van Luik) miste een grote voorraad Zweeds mijnhout, circa 2.000 m³ ten dele al op maat gezaagd. Het hout was door de stroom meegevoerd. Mocht het in Mook gevonden worden, dan graag even een bericht!

De hulpverlening kwam in Mook en Middelaar redelijk snel op gang. Bijna direct stelde de heer

A.M. Vroeg van het slot Mookerheide een bedrag van 5.000 gulden beschikbaar om de eerste nood te verlichten. Er konden 120 personen mee geholpen worden. Dat geld bleek echter later in mindering gebracht toen de bijdrage binnenkwam van de 'Algemene Vereenigde Commissie ter leniging van rampen door watersnood in Nederland' te Amsterdam. Deze commissie coördineerde de geldelijke steun en besliste aan wie hoeveel geld toekwam. Ook als een gemeente zelf geld inzamelde moest de opbrengst eerst naar Amsterdam worden overgeemaakt.

Gevaren voor de gezondheid

Een andere bron van zorg vormde het drinkwater in de overstroomde gebieden. Op 6 januari ontving burgemeester Sengers een waarschuwing van de gezondheidscommissie te Venray betreffende mogelijke verontreiniging van weiwaterputten door de hoge waterstand. Er mocht geen water uit die putten gebruikt worden - tenzij in elk geval gekookt - voordat ze waren leeggepompt en gereinigd. Ook alle gebouwen en vertrekken die overstroomd waren geweest, moesten na te zijn drooggelegd eerst met creoline (een carbolachtige ontsmettingsstof uit koolteer), kalk of een ander ontsmettingsmiddel worden gereinigd. Indien er gevaar bestond voor de gezondheid of er gevallen van besmettelijke ziekten voorkwamen, moest dat meteen gemeld worden.

Ook de inspecteurs van volksgezondheid te Breda en van volkshuisvesting te Maastricht waarschuwden tegen gebruik van water uit de putten, en het hoofdbestuur van het Nederlandse Rode Kruis liet biljetten ter voorkoming van ziekten aanplakken. De commissaris der koningin in Limburg schreef op 16 januari aan de Mookse burgemeester dat er ook gelet moest worden op het gezouten vlees dat in de huizen lag tijdens de overstroming: was het nog wel goed? Volgens de inspecteur van volksgezondheid was het Maaswater sterk verontreinigd, onder andere met faecaliën. Hij was bereid in zijn functie als inspecteur van de veeartsenijkundige dienst advies en voorlichting te geven.

Café, woonhuis en smederij van A. hemmens (Toon de smid) aan de Heikantseweg in Middelaar staan in 1926 onder water.

Eind januari vroom het nog: op de 23ste schreef inspecteur Picardi van de veterinaire inspectie te Den Bosch: "Indien de dooi intreedt zullen verschillende kadavers te voorschijn komen. Om hygiënische redenen moeten die meteen onschadelijk gemaakt worden." Mocht dat op de gewone wijze of plaats niet kunnen, dan konden ze worden opgestuurd naar een naastbij gelegen abattoir of andere inrichting waar die mogelijkheid wel bestond. De firma Zwanenberg te Oss had zich bereid verklaard genoemde kadavers te accepteren en onschadelijk te maken wanneer vooraf telegrafisch kennis was gegeven van soort, aantal en verdere bijzonderheden. Het departement van arbeid, afdeling volksgezondheid, zou de kosten van het vervoer dragen. Voor andere ontsmettingsdoeleinden stelde de Société Commerciale Carrefour te Brussel gratis vijftigduizend kilo kalk beschikbaar aan door overstroming geteisterde gebieden.

Pas in februari kon men weer enigszins aan de toekomst denken. De burgemeester bestelde "voor mijne ingezetenen" bij de heer Hootmans, secretaris van het steuncomité te Venray, 4500 kg gekeurde en 3700 kg ongekeurde pootaardappelen. Het zou mooi zijn als van de laatste 1200 kg gratis geleverd konden worden. 'Venray' schreef terug dat er goede nota was genomen van het opgegeven kwantum pootgoed voor de armen en behoeftigen, maar dat voor de "meergegoeden" de boerenbond in Venray bereid was tegen billijke prijs pootgoed af te staan aan de boerenbonden in de geteisterde dorpen die erom zouden vragen.

Enorme algemene schade

Het is onmogelijk om in één artikel alles op te schrijven van de gebeurtenissen tijdens die natte en koude januarimaand van 1926. De totale schade

werd in januari geschat op 48.007 gulden, en velen waren zeer gedupeerd. De meeste inwoners van Mook en Middelaar verdienden per jaar tussen de 800 en 900 gulden, maar er waren ook mensen met een jaarlijks inkomen van 400 of 500 gulden of minder.

Ruim 87 hectare en 70 are grond had onder water gestaan, bestaande uit akkers, weiland en - steeds apart genoemd - wintergraan. In oktober werd een balans opgemaakt van de bedragen die als schadevergoeding nodig zouden zijn. Zo'n 173 aanvragen om tegemoetkoming waren er geweest. Over 33 hiervan werd afwijzend beschikt. Het totaalbedrag aan schade was nu aanzienlijk hoger: f 61.197,10. Later werd daar nog eens f 4.656,40 aan toegevoegd. De afwikkelingen namen nog maanden in beslag.

Aan de andere kant werden plannen gemaakt hoe een ramp van een dergelijke omvang in de toekomst voorkomen kan worden. Dijken en wegen werden hersteld en waar nodig verbeterd, huizen en andere gebouwen gerenoveerd en in goede staat teruggebracht. Namens koningin Wilhelmina werden watersnoodplaquettes en lintjes uitgereikt aan degenen die zich uitzonderlijk dapper hadden gedragen. In juli ontving de burgemeester van Mook en Middelaar een schrijven van de heer Geesink, inspecteur van de 'Algemene Verenigde Commissie ter leniging van rampen door watersnood in Nederland' dat hij zijn werk in de loop van augustus wenste te beëindigen. Indien er nog kwesties of anderszins bij de plaatselijke commissie over de regelingen betreffende Mook aanhangig waren moest de gemeente dat zo spoedig mogelijk laten weten.

Bron:

Gemeentearchief Mook en Middelaar, inv. nr. 1032 en 1033.

Filmbeelden van tachtig jaar oud

Auto-ongeval bij Plasmolen

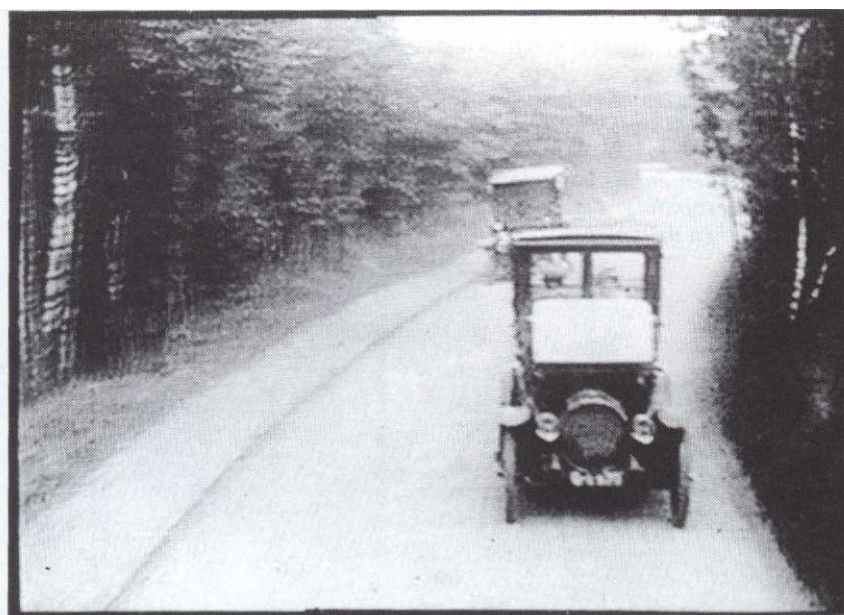
Eén van onze trouwe Vrienden, de heer Poelen uit Uddel (Noord-Veluwe), attendeerde ons enige tijd geleden op het teevsprogramma 'Het uur van de Wolf', waarin een oude film getoond werd uit de jaren twintig, met beelden die naar zijn mening bij de Plasmolen zouden zijn opgenomen. Wij hebben deze film bij de NPS opgevraagd en na veel vijven en zessen toegezonden gekregen.

De beelden waren verbazingwekkend en toonden ook naar onze mening voor een deel de beide molens in Plasmolen. Te zien waren opnamen van een in scene gezet auto-ongeval en de daaropvolgende vlucht naar een bosrijke omgeving in de buurt van de watermolen, met op de achtergrond

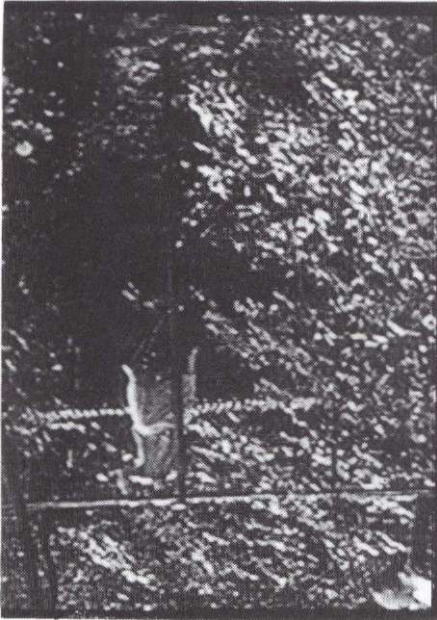
een windmolen. Om meer zekerheid te krijgen hebben wij de heer Gerrit Thijssen, een kenner van de omgeving, om zijn commentaar gevraagd. Tot onze vreugde bevestigde hij ons vermoeden en gaf bovendien een uitvoerige uiteenzetting over bepaalde fragmenten uit de oude film, volgens hem uit 1917.

Interessant is de opmerking van Gerrit Thijssen dat de 'vluchteling', behalve bij de close-ups, een mannelijke figurant moet zijn.

Op deze pagina's drukken wij enkele shots uit de film af met een kort commentaar van de heer Thijssen, met onze uitbundige dank, ook aan de heer Poelen voor zijn oplettenheid.

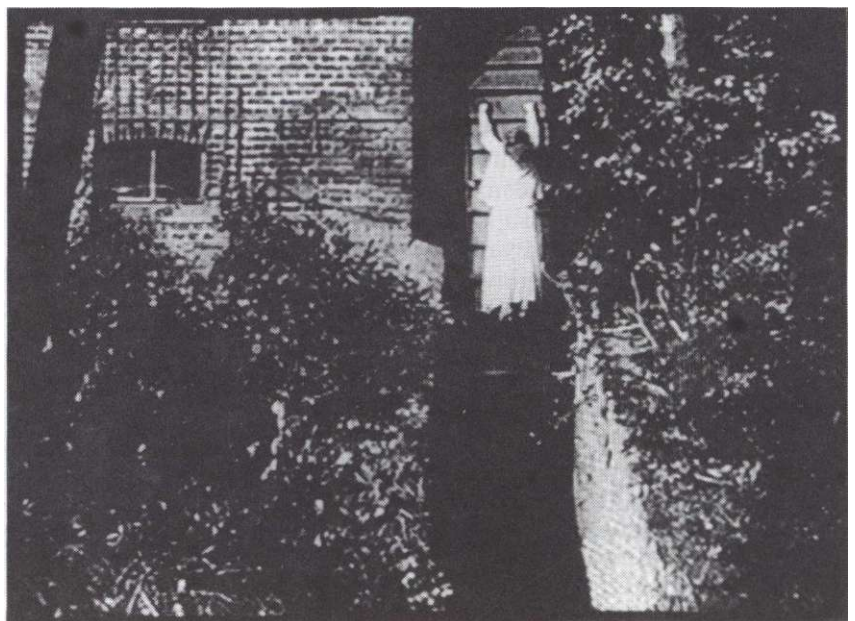
De autobotsing kan overal ter wereld zijn opgenomen, maar niet in Plasmolen. Let op de klinkerweg met trottoir. De botsing is bij een zijweg, eveneens met trottoir.

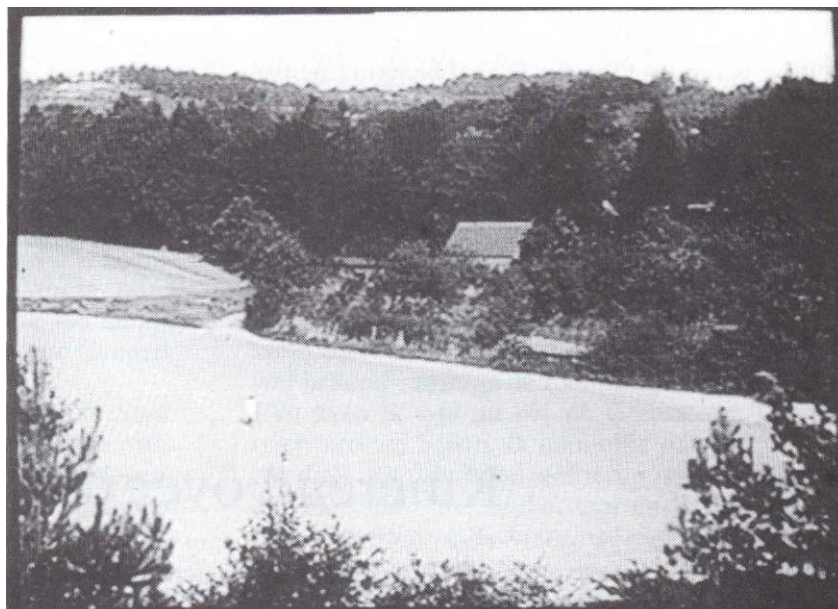
De vluchteling rent naar het bruggetje. Door het gebladerte heen is een lichte achtergrond te zien. Als dit water is, dan is het misschien de vijver van Hotel de Plasmolen. Het bruggetje bevond zich tussen de Rijksweg en de watermolen en diende waarschijnlijk als verbinding tussen het huis 'Molendal' en de molen.

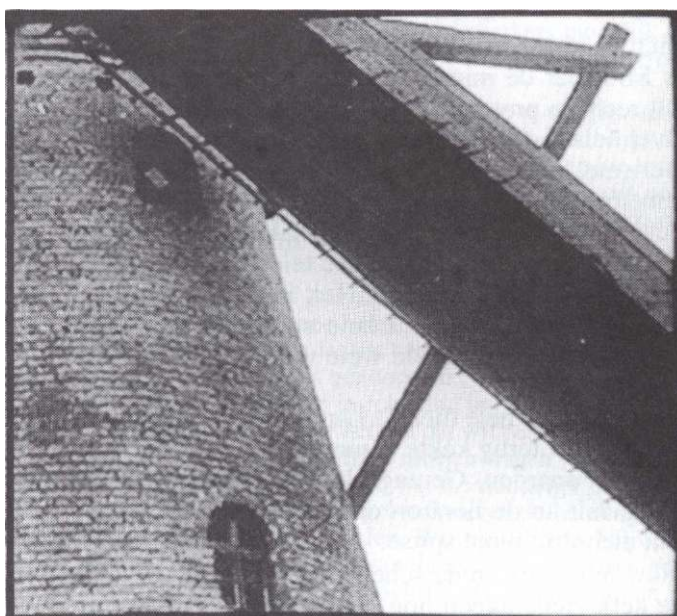
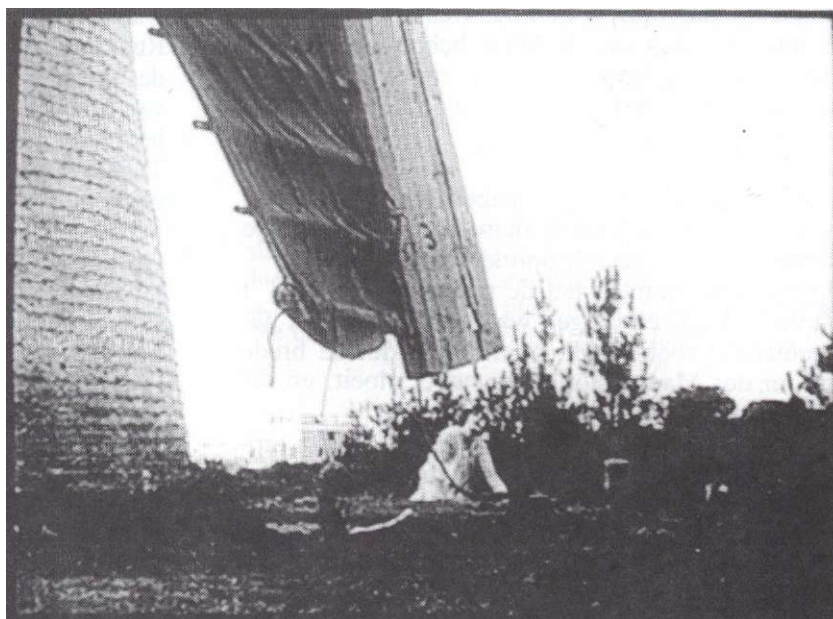
De vlucht via het schoepenrad is duidelijk opgenomen bij de watermolen. Ramen en ankers zitten nog steeds op dezelfde plaats. Het zich laten ophijzen via het schoepenrad komt een beetje ongeloofwaardig over. De bakken zijn aan de opwaartse kant leeg en rond. Het is vrijwel onmogelijk je daaraan te laten optrekken.

Bij de vlucht naar de molen hebben zowel de vluchteling als de achtervolger de schaduw schuin achter zich. Als de opnamen midden op de dag zijn gemaakt wil dat zeggen dat beiden in zuid-westelijke richting lopen, richting windmolen, en steken dus de zogenoemde 'Sukerklef' over. Waarschijnlijk is deze opname vanuit de molen gemaakt. Het huis op de achtergrond is bijna zeker het molengebouw, en de weg naar links de weg die nu 'Kiebergse baan' heet.

Bij de windmolen is de scene op een ander tijdstip genomen. Er zijn geen schaduwen meer te zien. Als de vluchteling in de molenwiek klimt is onder deze wiek door een huis te zien, de villa 'Zonneheuvel'. Als de molen al draait is deze villa nogmaals te zien. Verderop gaat de molen sneller draaien en toont de film het boerderijtje van J. ten Haaf en het skelet van de uitzichttoren die vlak bij de molen stond.

Op 5 april werd door de Grenssteen een dialectavond gehouden in De Poort van Limburg in Mook. Een volle zaal kon genieten van de vele voordrachten van 'platpraoters' uit de omgeving, ook uit Kranenburg, Kessel en Goch. Eén van de boeiende sprekers was Wim Wijnhofen uit Middelaar. Zijn voordracht hebben wij hier weergegeven. Zeer zeker het lezen waard, zo dachten wij.

Wim Wijnhofen

Kuierend ôver d'n diek

Vanaf de Grenssteen die angèft dèt Middelar ooit tot 'n Hertogdom Gelre hurde, loop ik richting d'n nèje diek, die zich slingerend dur 't landschap begèft, van de 'Mökse brug' tot an de 'Gebrande Kamp'. De uuterwaarden van de Maos hebbe hier 'n heel ander aanzien gekrege. Dèt d'r ennen diek most komme na de overstromingen van '93 en '95 stond as enne paol bove waoter.

Veul minse uut Middelar hebbe ien '93 dag en nacht gewerkt um hun dierbare bezit en hun móje durpke te redde tégen 't oprukkende waoter.

Op 't zelfde moment liet de gemeente wete dèt 't waoter nor de zee dragen was, terwijl ze op 't gemeentehuis toch hadde motte wete dèt de brede stroom, der Maos staotig zeewaarts vloeit, en dèt ie breed was kan ik ôw vertelle.

Mit man en macht wiste de minse, zij 't op 't nippertje, mit zandzèk, plastic en diekskes 't durp dreug te halde. Ien '95 ging 't stukken béter, ien alles was vurzien: manschappen, materiaal, zand, klei zek en plastic, en de ège bevolking natuurluk, die zich allemaal wer uut de naod werkte en ôk dizze keer redde ze 't wèr.

Hieruut blijkt mar wer èns dèt ien 'n klèn durpke as Middelar de minse tot heel veul ien staot zien: mit recht 'n prestatie um trots op te zien.

Over belangstelling hadde we nie te klage: waoter-toerisme, landelijke en wereldpers en de nodige hotemetote die zich allemaal liete zien. Interviews vur Scandinavische, Ingelse, Amerikaanse, Nieuw-Zeelandse en Zuid-Afrikaanse televisiestations, en zelfs Jan Braks wist Viola Holt ien huus te haole. De positieve kant van 't hele spektakel is, dèt ze nów over de hele wereld wete wör Middelar lit.

Terug nor d'n néje diek. 't Landschap is veranderd. Un par jaor terug kèkte vanuut 't durp zu moj ôver de uuterwaarden. Ge zagt de schepe dur de Maos gaon, mit an de horizon de statige kerk van Cuuk mit zien drie moje spitse.

Now hurde alleen de schepe nog, en van de Cuukse kerk ziede alleen nog de torens boven dèn diek

uutstèke. Mar alles hèt zien vur en tège. Ien Middelar zien de minse 'n stuk geru.ster bèj de wetenschap dèt d'n diek b èj un volgende overstroming 't waoter zal tègenhalde.

Ru.stig grazen now de koeje wèr ien de uuterwaarden, mit ien de verte tussen 't prachtige landschap van Maoshegge 't Middelar Huus vlak an de Maos, heel lang gelèje bewönt dur de hertogen van Gelre. Tégenwoordig wonen dor de jongens van Bus: ôk zèj hebbe dage gevochten tègge 't waoter, mar nów hebbe ze euren ègen diek die hen beschermt.

Op mienen tocht ôver d'n diek ontdek ik dèt allerlei vogels wèr terug zien: krèje, eksters, en de mèl is enne nest an 't bouwe ien de Maoshegge, d'n buizerd zie ik cirkels drèje hoog ien de lucht, en vlakbèj schiet ennen haos weg. Die hebben 't ôk zwaor te verduuren gehad mit 't hoog waoter. Langzaam kumt de natuur en de rust wer trug, en alles wurdt wèr as van aids. Alleen mis ik nog de scheu.p op d'n nèjen diek.

Links van me naodert 't durp. Veul is d'r bèjgebouwd de lètste jaore, mar vanwège de ligging an de Maos hebben de heren ien Den Haag beslist dèt 't vurlopig afgelope is. Misschien mar goed ôk, want dan blijft 't karakter van un klèn en gezellig durp tenminste behalde.

Vort kuierend kom ik bèj de kerk en 't kerkplein, dor wör 't kunstwerk/monument stèt, gemakt en geschonken dur kunstenaar Ben van Pinxteren, inwoner van Middelar. 't Zien twee hande die 't waoter tègehalde: 't symboliseert de grote inzet van de durpsgemeenschap tijdens de overstromingen. Dan kiek ik nor de kerk die nō d'n oorlog dur Pastoor Driessen opnèjt is opgebouwd, mar zo te zien is d'n toren hard toe an restauratie. Mar misschien dèt mit hulp van de gemeente d'r wat an gedaon kan worre, want, zeg es eerlik: 't zoj toch sund zien dèt zün moj en markant gebouw ien 't durp zoj verloederen.

Uutkomend bèj d'n Gèstendiek, un diekske dèt vroeger bèj wassend waoter d'r vur most zurge dèt de uuterwaarden dreug blève, mar as d'n diek ging lope, dan was 't oppasse geblaoze.

Ien de verte zie ik de Gebrande Kamp. Hier hebbe ze alle klei weggehold um d'n diek an te legge. 't Ziet d'r mar troosteloos uut, mar ooit zal 't 'n moj natuurgebied worre. 't Is tevens het eindpunt van d'n nèjen diek. Via d'n Pestoorstdiek: hoe ze an die-je naam komme weet ik nie. Ooit enne keer dur enne Pestoor angelèd misschien? Iets vur d'n heemkundekring um dèt is te onderzuuke. Wel is 'n feit dèt 't schiereiland wat Middelar toch is, mit de Pestoor- en Vurdielk vastzit an de gemeente Gennep.

Ankomend bèj 't recreatiegebied d'n Grote Siep, wat vroeger bos en hei was, is nòw enne grote wao-terplas, mit jachthavens, zwem- en surfgelegenheid. Ien de zomer komme hier de toeristen mas-saal op af, en dan ligge ze hier buuk an buuk op 't strand of ien de struuk.

Verder kuierend kom ik nèven 't sportveld waar de voetbal-, korfbal- en tenniscub thuus is. An vereni-gingen is ien Middelar gèn gebrek. Ik geleuf dèt d'r ongeveer 25 verenigingen of clubs zien, en dèt vur 'n gemeenschap van 850 minse. Iedereen is wel lid van drie of vier of meer verenigingen. De saam-heurigheid ien 't durp is dan òk heel groot.

Langzaam nader ik mien vertrekpunt wèr. Ien de verte doemt de Moksehei op, bèj iedereen dink ik wel bekend vanwege de roemruchte slag.

Dan kom ik wèr an bèj de Grenssteen, dør wòr mien verhaol begon. Ik nam ollie mit over d'n nè-jen diek, wat vur twee jaor terug nog nie kom. En dur Middelar, un durpke, moj en lieflijk gelègen tussen de Siep en de Maos, wor wèj blieve 't wao-ter vurgoed d'n baos.

Grens steentjes

De Maas in bedwang

Boek nog net op tijd klaar

Het al eerder aangekondigde boek over de Maas is nog juist voor de feestdagen klaargekomen. Meer dan acht maanden is aan de inhoud gewerkt: het raadplegen van de archieven, het rangschikken van de gegevens, het op schrift stellen van de onderwerpen, het verzamelen van documenten en foto's, het klaarmaken van de lay-out, het corrigeren van de drukproeven en het verder afwerken door de drukkerij Minoprint in Afferden (Lb.). Ondanks alle voorzorgsmaatregelen kunnen wij niet voorkomen dat er wellicht een enkel foutje in het meer dan honderd pagina's tellende boekwerk kan opdoemen: het zetdru-veltje weet zich altijd schuil te houden.

Als u deze regels leest is misschien het eerste exemplaar van dit boek al officieel overhandigd aan de heer J. Pou-wels, die als wethouder belast is met de portefeuille Openbare Werken, Verkeer en Vervoer, en ook van Wa-terkeringen. Deze uitreiking zou, of zal nog, plaatsvin-den op vrijdag 19 december om 19.00 uur in De Poort van Limburg. Op die avond konden of kunnen tot negen uur de bestelde boeken tegen betaling van 25 gulden af-gehaald worden.

We hebben in elk geval geprobeerd via de plaatselijke en regionale pers de voorintekenaars van deze gebeurtenis in kennis te stellen. Ook niet-intekenaars kunnen nog in het bezit komen van een boek, echter tegen de prijs van 35 gulden.

Voor de omslag van het boek mochten wij een olieverf-schildering van de Mookse kunstschilder Arnold Beijck gebruiken. De foto's zijn voor een deel uit eigen archief, maar werden ook door amateur-fotografen beschikbaar gesteld. De inhoud is van een pluriform karakter. Er wordt teruggeblikt naar het ontstaan van het Maasland-schap in onze regio, de loop van de Maas vanaf haar bronnen, de betekenis van de rivier voor mens en plant en dier, haar functie als natuurlijke grens en haar defen-sieve taak door de eeuwen heen. Haar nut als drinkwa-terbron en de vervuiling door de mens worden eveneens belicht, maar zeker en vooral ook de overlast tijdens hoogwaterperioden.

Na veel wikken en wegen zijn in het afgelopen jaar de nodige dijken en kaden aangelegd. We vertrouwen er op dat vanaf nu 'de Maas in bedwang' is, maar zekerheid hiervoor hebben we natuurlijk nooit. Toch hebben we achter de titel van het boek geen vraagteken geplaatst. We blijven optimistisch!

Rond de Grenssteen wordt duurder

Vrienden van de Grenssteen betalen al meer dan elfjaar 25 gulden voor regelmatige ontvangst van het kwartaal-tijdschrift Rond de Grenssteen. Door deze bijdragen is het voor ons bestuur en onze medewerkers mogelijk ge-bleken het historisch onderzoek en de publicaties te blij-ven verzorgen.

Wij proberen steeds meer kwaliteit toe te voegen aan de inhoud en presentatie van ons tijdschrift. Dat blijkt ook nu weer door bijvoorbeeld de twee pagina's in kleur met schilderijen van dorpsgenoot Fiddeliers. Dat kost geld, maar wij vinden het verantwoord dat mooi werk ook goed gepresenteerd wordt.

In de afgelopen elfjaar zijn de kosten gestegen, zonder dat wij deze aan onze vriendenkring hebben doorbere-kend. Mede door de laatste verhogingen van de postta-rieven zijn wij helaas genoodzaakt een deel hiervan aan onze trouwe Vrienden in rekening te brengen.

Wij vragen begrip voor het feit dat wij per 1 januari 1998 van alle Vrienden een bijdrage moeten vragen van minimaal dertig gulden en verzoeken wij u vriendelijk om bijge-sloten acceptgirokaart te gebruiken om de betaling voor het komende jaar te regelen. Wij blijven ons beijveren om u ook in de toekomst van dienst te zijn met een goe-de presentatie van het tijdschrift, de lezingavonden en exposities.

*Jan van de Mond
Ad Smijers*

Frans Fiddeliers

Kunstenaar voor kerk en natuur

Gastvrij worden wij ontvangen op zijn adres aan de Rijksweg te Mook. Frans Fiddeliers doet zelf open. Galant gebarend gaat hij ons voor naar de huiskamer van de woning die hij al 64 jaar deelt met zijn vrouw. Het is een multi-functionele ruimte waar het bejaarde echtpaar de rust vindt die het verdiend heeft. In deze woon-, eet- en toonkamer wordt nu teruggeblikt op een lang leven van hard werken en in alle eenvoud vijf kinderen grootbrengen en voorbereiden op hun toekomst. Hier klopt het hart van het gezin. De gashaard brandt behaaglijk en wij nemen plaats aan de rechthoekige tafel onder het raam. Hier worden de maaltijden gebruikt, de kopjes thee gedronken, de kranten gelezen en gesprekken gevoerd met familie en vrienden. 'Die van de Grenssteen' zijn ook hun vrienden, en zelf zijn zij 'Vriend van de Grenssteen'.

Toch wilde de overigens heel vriendelijke Frans Fiddeliers ons aanvankelijk niet te woord staan. Hij vond het niet nodig om op negentigjarige leeftijd in de schijnwerpers te komen staan. "Wacht maar tot ik er niet meer ben." Het is dan ook na enig aandringen dat wij zijn bescheidenheid konden overwinnen en de afspraak gemaakt kon worden: de afspraak om te komen én de afspraak om niet te overdrijven in onze waarnemingen.

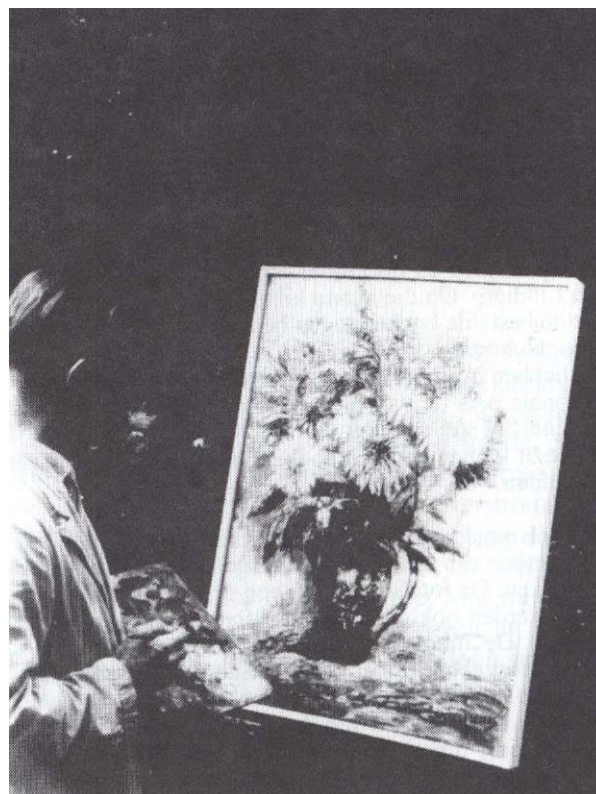
Hij wil niet geprezen worden, is enerzijds trots op hetgeen hij in zijn leven gepresteerd heeft, maar vindt het anderzijds de gewoonste zaak van de wereld dat zijn creaties over diezelfde hele wereld te vinden zijn. Wie uit Mook emigreerde nam als vanzelfsprekend een kunstwerk als herinnering aan Mook mee naar zijn nieuwe woonstee, en vaak werd het een werk van Fiddeliers. Dat kwam omdat hij doorgaans op kleiner formaat werkte dan zijn collega's, en daarnaast ook een grotere variatie aan de dag legde in zijn technieken.

Zijn diversiteit bestaat uit tekeningen in potlood, houtskool en krijt, rustieke en mystieke olieverfschilderingen, fijnschilderen en zelfs schilderen achter glas, een heel bijzondere techniek.

Fiddeliers heeft na het behalen van zijn Mulo-diploma een 'Vakschool voor decoratieve kunst' gevolgd. Veel praktische ervaring heeft hij opgedaan

tijdens zijn verblijf in België in zijn jonge jaren. Hij zocht het avontuur en reisde veel, waardoor hij vaak in contact kwam met vakgenoten. Zodoende kon hij zich met name in het kerkschilderwerk bekwamen.

Op slechts enkele plaatsen is nog religieus werk van de kunstenaar te zien. Dat geldt ook voor de parochiekerk van Mook. Daar kreeg Fiddeliers in 1931 het verzoek van een collega-kerkschilder hem te helpen om boven het priesterkoor 'het offer van Melchisedech' uit te beelden, een opdracht van pastoor Slijpen. Zodoende zette hij de eerste voet op Mookse bodem. Het is een prachtig werk geworden dat nog steeds bewondering afdwingt bij de bezoekers van deze kerk. De muurschildering had veel geleden tijdens de oorlogsjaren, maar is na 1945 door de kunstenaar in oude luister hersteld.

De kunstenaar aan het werk.

Een voorbeeld van fraai kerkschilderwerk is de voorstelling boven het priesterkoor in de kerk van Mook: Het offer van Melchisedech. Deze schildering is in 1931 door Frans Fiddelaers aangebracht en geeft duidelijk zijn artistieke vermogen weer.

In dezelfde periode werden de nog resterende beelden uit de kerk onder handen genomen. Alle heiligen hebben enige tijd bij Fiddelaers onderdak gevonden en zijn daar opnieuw gepolychromeerd. Na zo'n opknapbeurt moeten volgens hem de beelden minstens vijftig jaar kunnen standhouden, en dat is gelukt.

Door zijn werkzaamheden in Mook leerde hij zijn vrouw Johanna Uijlen kennen. Frans had rust gevonden. Zijn reizen en onrustige omzwervingen behoorden definitief tot het verleden. Bij hun huwelijk werd besloten in Mook te blijven wonen, een besluit waarvan beiden in al die jaren nooit spijt hebben gehad.

De mooiste opdracht kreeg de kunstenaar volgens eigen zeggen van de Middelaarse pastoor Veugelaers in 1937. De prachtige kunstuitingen in de kerk aldaar hebben helaas de oorlog niet overleefd.

Slechts enkele jaren waren ze te zien en te bewonderen: de aanbidding van het Lam Gods, de krooning van Maria en de vier profeten, stuk voor stuk werken die bij menigeen emoties oproepen. Hetzelfde gold voor de Kruiswegstaties die hij eens

schilderde voor de zusters Franciscanessen in Mook.

Behalve in de religieuze kunst was Fiddelaers heel bekwaam in het profane werk. Door zijn veelzijdige interesse en ervaring werd hij vaak gevraagd om leerlingen de geheimen van het vak bij te brengen. Hij heeft ook moeilijke tijden doorgemaakt, als de kunst niet altijd het noodzakelijke inkomen opbracht voor het gezin. Dan kon het wel eens gebeuren dat hij enige tijd huisschilderwerk verrichtte, en daar schaamde hij zich dan ook niet voor. Desondanks bleef hij de kunst trouw. Naast het schilderen bleef er nog tijd over voor zijn grootste hobby: vioolspelen. Jarenlang heeft hij als eerste violist meegespeeld in het Genneps symfonieorkest.

Het zich willen uiten in creatieve zin zat er bij Fiddelaers al vroeg in. Op alles wat ook maar even onder handbereik lag werden tekeningen en schetsjes aangebracht. Zelfs de onbedrukte randen van de krant ontkwamen niet aan zijn uitingsdrang. Van de ongetwijfeld vele schetsontwerpen die hij tijdens zijn jonge jaren maakte is door oorlogsomstandigheden helaas niets bewaard gebleven.

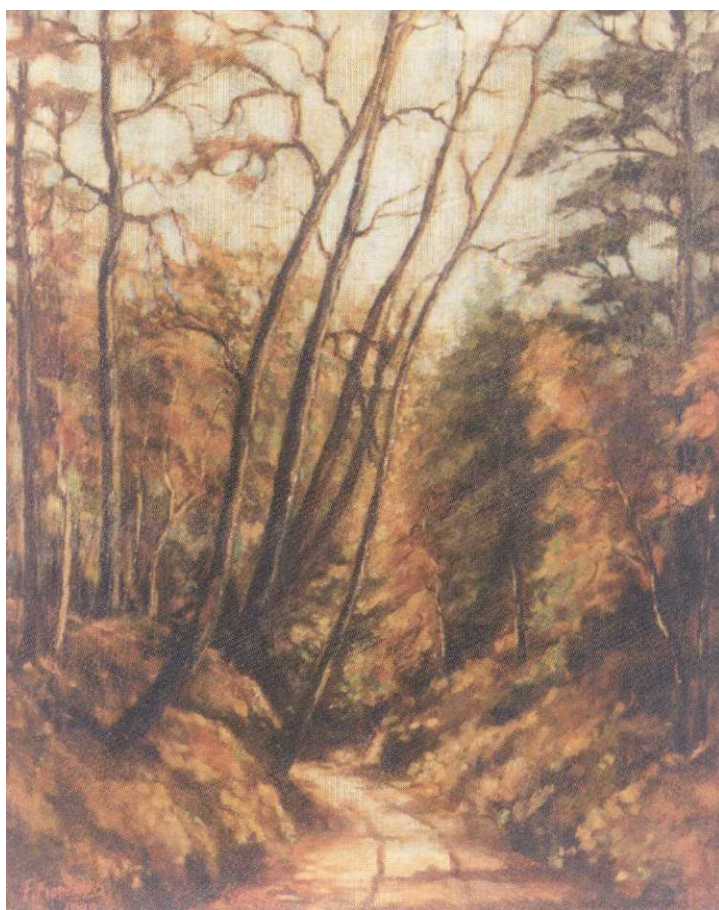
De kerkschilder Frans Fiddelaers hield zich ook bezig met het vastleggen van vooral de natuur in onze omgeving.

Op deze pagina laat hij een echtpaar poseren in de Mookse bossen, toont hij een vaas met snijbloemen en schildert hij het Beekweggetje in Plasmolen, terwijl op hetzelfde moment aan de andere kant van dat weggetje Jacques van Mourik staat te schilderen.

Op de rechterpagina zien we een impressie van het kerkje van Mook direct na de oorlog, geschilderd vanaf Villa Nederberg, nu Rabobank. Links op de voorgrond is nog een restant van de kalkzandsteenfabriek zichtbaar.

Het schilderij rechtsonder toont ons de vennen aan de Schildersweg in Plasmolen.

Deze olieverfschilderijen op linnen meten gemiddeld 80 x 100 cm en vormen een beeld van de kwaliteit van de veelzijdige kunstenaar Fiddelaers.

Gerardus FIDDELAERS geb Susteren 03.04.1800 ovl Susteren 04.03.1870 Joanna Maria MEEUWISSEN geb Nieuwstadt 06.09.1796 ovl Susteren 17.03.1859 Joannes Wilhelmus OMLOO geb Echt 26.08.1802 ovl Echt 19.10.1864 Anna Barbara VAN KEMPEN geb Echt 16.04.1810 ovl Echt 04.11.1872 Leonardus VERSTEGEN geb ovl Elisabeth HERINGS geb ovl Joannes Arnoldus (VAN DER) LINDEN geb Nieuwstadt 1796 ovl Maria Catharina BERLO geb Susteren 17.02.1797 ovl Susteren 28.02.1862 Arnoldus UIJLEN geb Oijen 06.08.1821 ovl na 17.06.1872 Antonia VAN DEN BOOGAARD geb Oijen 01.12.1820 ovl Oijen 17.06.1872 Johannes VAN OSS geb Oijen 13.01.1814 ovl Anna VAN DE GOOR geb Oss 09.02.1811 ovl Cornelis VAN MOERKERK geb Deventer 01.05.1803 ovl Gendt 16.12.1867 Catharina JANSSEN geb Kekerdon 16.03.1809 ovl Gendt 07.09.1875 Gerardus VAN DEELEN geb Gendt 11.10.1811 ovl Doornenburg 23.05.1891 Willemina VOS geb Gendt 02.02.1820 ovl Doornenburg 02.03.1857 metselaar ge h Susteren 25.09.1825 geh Echt 07.12.1833 geh geh Susteren 21.02.1827 arbeider/organist geh Oijen en Teeffelen 12.11.1847 geh Oijen en Teeffelen 10.06.1842 arbeider geh Gendt 06.08.1829 arbeider geh Gendt 13.01.1842	Christianus FIDDELAERS geb Susteren 26.04.1834 ovl Susteren 31.05.1908 kleermaker/winkelier geh Echt Joanna Gertrudis OMLOO geb Echt 11.10.1834 ovl Susteren 19.07.1926 02.10.1863 Pieter VERSTEGEN geb Maaseik (B) 24.08.1825 ovl Susteren 20.02.1881 schoenmaker geh Susteren Joanna VAN DER LINDEN geb Susteren 13.09.1834 ovl Susteren 28.11.1904 03.06.1870 Johannes UIJLEN geb Oijen 19.04.1851 ovl arbeider/koster/ organist geh Oijen en Teeffelen Megchelina VAN OSS geb Oijen 21.01.1850 ovl 26.05.1877 Theodorus VAN MOERKERK geb Gendt 13.03.1835 ovl arbeider geh Gendt Johanna VAN DEELEN geb Gendt 04.03.1844 ovl Gendt 29.04.1915 04.05.1872	Gerardus Hubertus FIDDELERS geb Susteren 03.05.1875 ovl Susteren 30.12.1956 metselaar Hendrina Hubertina VERSTEGEN geb Susteren 18.01.1878 ovl Susteren 05.03.1966 Antonius UIJLEN geb Oijen 29.11.1877 ovl Mook 21.09.1957 huisschilder Theodora VAN MOERKERK geb Gendt 11.05.1879 ovl Mook 22.08.1956 geh Susteren 25.04.1902 geh 1906
 Frans Hubert FIDDELERS geb Susteren 31.08.1907 kerkschilder/kunstschilder	huwt te Mook op 15.09.1933	 Johanna Mathilde Theodora UIJLEN geb Kleef (D) 14.06.1907
Uit dit huwelijk werden vijf kinderen geboren: drie dochters en twee zonen.		

Frans Fiddelaers is geboren in 1907 in Dieteren (gem. Susteren), waar ook zijn voorvaders geboren zijn. Grootvader Christiaan wordt in 1814 nog als Fiddelaers ingeschreven. Zijn kinderen krijgen door een foutieve schrijfwijze in de Burgerlijke Stand de naam Fiddelaers, zonder 'a'. Eerdere voorvaders komen uit België. De oudstbekende Wilhelmus was schepen van Kessenich, maar woonde in Kinroy, eveneens in Belgisch Limburg. Bij zijn overlijden in 1786 was hij ongeveer 75 jaar oud. De naam Fiddelaers komt nu nog veel voor in Kessenich en Kinroy. Naar verluidt was een fiddelaer een rondtrekkende vioolspeler: vandaar zijn hobby?

Frans huwde in 1933 zijn huidige vrouw Jo Uijlen, die in Kleef het levenslicht aanschouwde. Hun huwelijk werd gezegend met vijf kinderen, van wie dochter Thea eveneens de artistieke kant zocht en gevonden heeft. Zij heeft de lessen van Pa in het unieke 'achterglasschilderen' goed ter harte genomen en zich volledig hierop toegelegd, zij het in een geheel andere stijl. Het is juist vanwege die andere artistieke visie dat vader Frans bijzonder trots is op haar creaties.

Hij heeft behalve voor zijn eigen werk ook veel bewondering voor het werk van vakbroeders die hem voorgingen. Het komt dan wel eens voor dat hij de verleiding niet kan weerstaan om zulk werk na te schilderen. Op die wijze heeft hij zich nog andere technieken eigen gemaakt. Mede daardoor is hij een onrustige man gebleven. Een overlevingsdrang is duidelijk aanwezig.

Frans Fiddelaers is nu 'in ruste', al heel lang, maar echt rusten kan hij niet. Hij schildert nog steeds, nu voor zijn plezier, niet in opdracht. Zijn leven lang werkte hij in gedrevenheid. Vaker heeft hij betoogd: "De kunst is te leven van de kunst."

Zelfportret van de kunstenaar.

Hij bepaalt nu zelf waar hij zin in heeft en is selectief in zijn werken geworden. Hij kan vandaag een belangrijk werk kopiëren, morgen zal hij een paar klompen beschilderen, maar bezig moet hij blijven. Een fijne man, galant en artistiek, met een bijzonder lieve vrouw, van wie hij in de talrijke voorbije jaren veel steun heeft ondervonden.

Frans Fiddelaers en zijn vrouw Jo Uijlen, nu al 64 jaar samen.

De Romeinse Villa in Plasmolen

Lezingavond met diapresentatie

Nog maar enkele maanden geleden heeft onze regio een belangrijke Romeinse face-lift ondergaan door het verlengen van de reeds bestaande Via Romana. Voorheen liep deze Romeinse route vanaf Xanten (D) via Kranenburg naar Nijmegen en Groesbeek, Wij hebben enige tijd geleden het initiatief genomen om de mogelijkheid te onderzoeken deze route te verlengen via Malden, Heumen, Molenhoek, Mook, Plasmolen en Middelaar naar Cuijk en weer terug. Dat is gelukt. Op Monumentendag 13 september 1997 is de route, speciaal bedoeld voor de wielrijder, in gebruik genomen.

Een volgend evenement staat voor de deur. De Villa Urbana in Plasmolen verkeert in een deplorabele toestand. De villa zelf is al lang niet meer te bezichtigen, maar ondergronds liggen de fundamenten nog te wachten op een grondig onderzoek in het volgende millennium. Onaangeroerde restanten kunnen ze niet meer genoemd worden. Ze worden ernstig bedreigd. Er zijn steeds vaker schatgravers met detectoren bezig om de archeologen van de toekomst een slag vóór te zijn, en dat is niet de bedoeling. Ze kunnen moeilijk van het terrein geweerd worden. Er is geen enkele afscherming, geen omheining, geen verbodsbord en geen controle. Er wordt vaak onherstelbare schade aangericht.

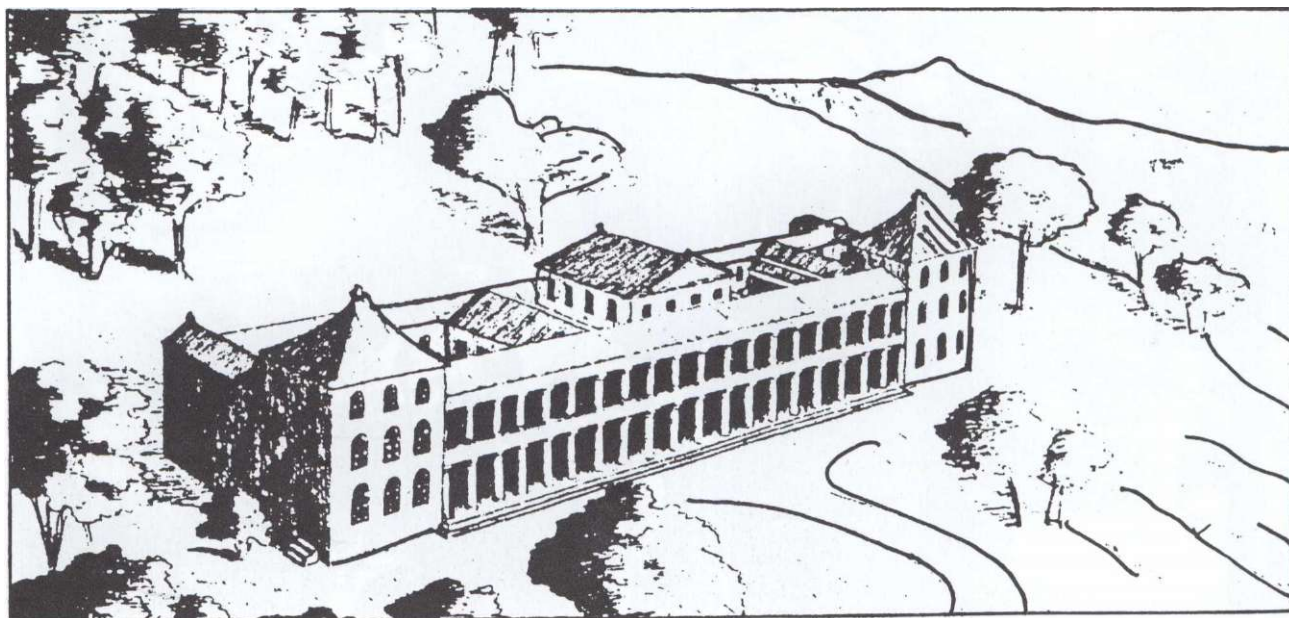
De overblijfselen van deze villa zijn heel belangrijk. Het gebouw was volgens Dr Braat 84 meter breed en daardoor een van de grootste Romeinse villa's in het Nederrijnse gebied. Wat we te weten zijn gekomen is in 1933 door Dr Braat opgemeten en in tekening gebracht. Hij trof terplekke een ondervloer van een hypocaustum aan en veel scher-

ven, dakpannen en fragmenten van wandschilderingen. De vondsten zijn grotendeels overgebracht naar het depot van de ROB te Leiden. Enkele voorwerpen zijn te zien in het Limburgs Museum te Venlo en het Museum Kam te Nijmegen.

Momenteel worden door een werkgroep de mogelijkheden bekeken om de restanten enerzijds te consolideren en voor het publiek toegankelijk te maken, anderzijds het terrein af te bakenen om het de niets ontziende schatgravers moeilijk zo niet onmogelijk te maken hier nog meer schade aan te richten. In deze werkgroep zitten vertegenwoordigers van de Gemeente, de ROB, de Streek VVV, de Via Romana, Natuurmonumenten, de AWN afdeling Nijmegen en natuurlijk ook de Heemkundekring de Grenssteen.

Op ons verzoek heeft één van de archeologen van de AWN zich bereid verklaard een lezingavond te houden op 27 januari 1998 in De Poort van Limburg. Deze archeoloog, Paul van der Heijden uit Nijmegen, zal met behulp van een diapresentatie uitvoerig ingaan op de Romeinen in ons land, met name in onze omgeving.

Binnen onze gemeente zijn veel interessante opgravingen verricht die een aanknopingspunt vormen voor dit onderwerp: de Romeinse brug tussen Middelaar en Cuijk, de Villa Urbana in Plasmolen en onlangs nog de Romeinse nederzetting bij Maasstaete. Veel urnen, kruiken en amforen, die ook op andere lokaties gevonden zijn, vormen een blijvende herinnering aan deze belangrijke periode uit onze geschiedenis. De lezing begint om acht uur.

Reconstructietekening van de villa op de Kloosterberg (naar Braat 1934)

In het Moezeldal, niet ver van Trier (D), zijn fundamenteën gevonden van een Romeinse nederzetting, een Villa Urbana, of een Villa Rustica?

Na minitieuws onderzoek werd de oorspronkelijke situatie gereconstrueerd en herbouwd, compleet met galerij en pijlers.

Nogmaals de herbouwde nederzetting. Het zou een voorbeeld kunnen zijn van een reconstructie van de Villa Urbana in Plasmolen.

We hebben in het verleden meerdere malen een oproep gedaan aan gastschrijvers om bijdragen aan te leveren voor ons tijdschrift. Heel sporadisch komen 'van buiten' artikelen binnen. Onderstaand treft u zo'n bijdrage aan, van een bekend schrijfster uit Mook.

Veel is er door de geschiedenis heen geschreven over de legendarische Kiste Trui. Ook Marijke doet dat hier, op een 'fantastische' wijze. Daarmee bedoelen we ook dat ze haar fantasie de vrije loop laat en dus een loopje neemt met de werkelijkheid. Voor deze keer dan!

Marijke van den Boogaard

Onze Kiste Trui

Iedereen hier in ons dorp en omstreken, alsmede de vele toeristen die hier in- en uitlopen kennen haar. Zij weten dat ze geleefd heeft, hóe ze geleefd heeft, maar vooral waaróm ze geleefd heeft.

Men kent haar voornaam, maar haar geboorte- of sterfdatum is een van de grote geheimen die haar omringen. Veel is er niet over haar geschreven, alleen dat wat verre familieleden nog weten van hun verre voor-voor-ouders. In het viermaal per jaar verschijnende blad 'Rond de Grenssteen', hebben haar verre nazaten een heel klein tipje van Trui's sluier opgelicht.

Op het dorpsplein staat ze dag in dag uit ijverig gravend en spittend, speurend naar de kist met de gouden schat. Deze schat moet achtergelaten zijn in het jaar 1574 na de slag op de Mookerhei.

Mook is niet altijd zo rustig, idyllisch, vredelievend geweest. In het recente verleden heeft Mars er ook nog danig huisgehouden, maar in de zestiende eeuw moet het er wel erg bar en boos aan toegegaan zijn.

Het moet dunkt mij wel een prachtig gezicht geweest zijn, al die kerels in maliënkolders of harnassen, met speren en die ongemakkelijke vizieren voor hun zwetende gezichten. Ook Lodewijk en Hendrik van Nassau, gevederd en bepluimd galopperend over de Mookerheide, moeten toch een grandioos schouwspel opgeleverd hebben.

Helaas, al hun kleurige uitmonstering ten spijt zijn ze door de Spanjaarden verslagen en kwamen zij jammerlijk om in het in die tijd zeer moerassige gebied.

Wat schilderachtige watertjes en vennetjes herinneren de Mookenaren van nu hier nog aan. Maar nu mijn verhaal over de legendarische Trui.

Zo rond 1775 laten we aannemen, werd Truike ergens in een gammele plaggenhut geboren. De sterfte onder zuigelingen was in die tijden zeer hoog. Maar dank zij de zuivere lucht boven de Mookerhei, de volle weelderige borsten van haar struise jonge moeder en de noeste werklust van haar potige vader, groeide Truike voorspoedig door die moeilijke eerste jaren heen. Totdat de zomer van 1783 met een verzengende hitte zijn intrede deed. Maandenlang registreerden primitieve kwikthermometers temperaturen van dertig tot achten-dertig graden. Truike was toen een mooi jong

deertje, acht jaar, speels, watervlug en dankzij de heldere meertjes en beekjes (overblijfsels van het eens sompige moeras) was er voor haar steeds verkoeling in het heldere sprankelende water. Tussen waterjuffers, libellen en kleurige vlinders hield mooi Truike haar ranke lijfje vrij van de ziektes, waardoor in die smoorhete zomer zoveel mensen het leven lieten.

In die broeihete nachten ontvluchtte zij de zweeten lijfgeur van de overvolle plaggenhut en wist feilloos over de heide en door het dichte bos haar weg naar de koele vennetjes te vinden. Soms hielp de maan haar hierbij. Zilveren plassen van zijn licht strooide hij voor haar uit. In maanloze nachten waren er dan ook altijd de vrolijke dwaallichtjes, ze wezen haar glinsterend en twinkelend de weg. Truike wist hoe de mensen in haar omgeving over deze dwaallichtjes spraken.

Men was er bang van. Ze zouden ongeluk brengen. Men moest niet proberen ze te vangen. Alle mogelijke bosduivels zou je hiermee op kunnen roepen, die je dan naar de keel zouden vliegen en overdekken met vreselijke bulten en afzichtelijke met vocht gevulde blaren!

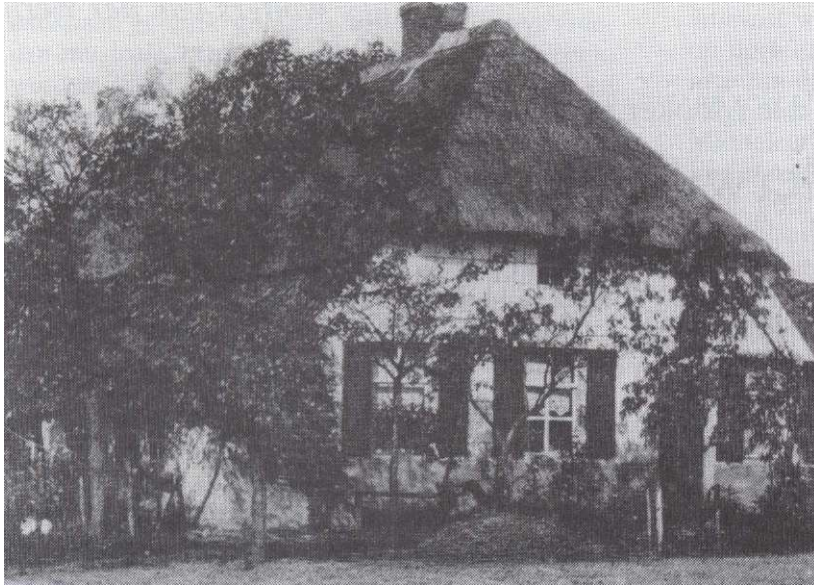
Maar Truike was zó met heide en bos vergroeid, dat al die grotensenpraat op haar kinderbreinjete geen enkele invloed had.

Na heftige onweders, blikseminslagen en alles vernielende hagelbuien viel eindelijk de herfst in. De zomer van 1783 had zijn tol geëist aan mensenlevens en aan oogst en heel veel leed gebracht. Ook Truikes leven was wreed veranderd: ze was wees geworden.

Ergens in het Middelaarse groeide ze op bij verre familie van haar moeder.

Seizoenen kwamen en gingen. Truike werd Trui en hielp met het zwaarste werk in het bos, in de stal en bij het oogsten. Wat er in de wereld om haar heen gebeurde drong niet tot haar door. Vrije tijd of ontspanning kende men in die tijd niet. Men werkte er letterlijk en figuurlijk in het zweet zijns aanschijns voor het dagelijkse brood, de piepers, kool en knollen.

In de strenge winters werd de plaggenhut iets verwarmd door "de vuurkuul". Oud en jong kroop daar dan met hun koude en verkleumde ledematen omheen.

Ansicht van rond 1920. In dit huisje aan de Riethorst zou de schatkist van Lodewijk van Nassau begraven moeten liggen.

Bij de warme flakkerende vlammen uit de vuurkuul, die bewegende schaduwen op de wanden wierpen, kwamen dan langzaam de verhalen los. Verhalen van lang, lang geleden, altijd met krijsende of ongrijpbare wezens in de hoofdrol.

Ook de twee eeuwen geleden "slag op de Mookerhei" werd iedere winter met steeds weer nieuwe gegevens opgedist. Men woonde tenslotte vlakbij dat vroegere slagveld, waar Lodewijk en Hendrik van Nassau zo'n zware verliezen hadden geleden. En altijd kwam dan weer het grote geheim van de kist ter sprake. In deze kist was de krijgskas geborgen. In hun wanhopige vlucht door het dodelijk moeras met de kostbare kist zijn de soldaten, die zich hiermee in veiligheid wilden stellen, jammerlijk door het moeras verzwolgen. Ook de kist met de gehele krijgskas is in de diepte weggezogen. Velen hebben het gewaagd naar de schat te gaan zoeken, sommigen hebben hun jacht op het geld met de dood moeten bekopen. Ook zij zijn nimmer van de Mookerhei teruggekeerd. Op een van die koude novemberavonden wist men weer een nieuw verhaal gehoord te hebben.

Een stroper uit het nabij gelegen dorp had, naar hij beweerde, met zijn schop op de kist gestoten. Uit-zinnig van blijdschap had ie gegild: "Ik heb ze in de hand".

Met een krijsend geluid was er 'n klein rood mannetje uit de kuil gesprongen; met een valse grijns-lach had hij de verschrikte stroper toegebeten: "Ha, ha, maar ik heb ze bij de tand".

Gillend en krijsend trok hij de kist verder de diepte in. De stroper had nog juist het vege lijf kunnen redden. Hij was wel vergeten dat men bij het zoeken naar de kist geen enkel woord mocht spreken. Dit was een ongeschreven wet voor iedere schat-graver. Het moest vast en zeker een duivel geweest zijn.

Naar dit verhaal luisterde Trui ademloos. Ze kon er niet genoeg van krijgen. Nee, zij was niet bang voor duivels of dwaallichtjes. Zij durfde ook in de nacht de hei op, de bossen en het struikgewas in.

Niemand zou ze er van op de hoogte stellen. Ze smeedde haar plan, scherpste haar spade en nam zich voor nooit, nooit op te geven.

Ze werd er zo bezeten van, dat ze niet meer alleen in de nacht er op uit ging, maar dag in dag uit onverdroten bij tij en ontij op de hei haar spitwerk volhield. In hitte en extreme kou zwierf Trui zoekend, speurend en gravend het hele gebied af.

Het mooie Truike werd in de loop der jaren een oude, kromme, tanige, verrimpelde vrouw. "Kiste Trui" werd haar naam. In haar leven heeft haar doorzettingsvermogen nul komma nul opgeleverd. Maar haar nagedachtenis is in de geschiedenis van Mook tot in lengte van jaren onvergetelijk geëst. Op het Raadhuisplein staat ze heel geconcentreerd - in brons - de grond om te woelen.

Ik, en velen met mij, houden van ons "Kiste Trui". Als ik langs haar kom, prevel ik even in haar oor: "Volhouden meid, je bereikt er altijd wel iets mee".

Kiste Trui werd twintig

Op woensdag 17 december 1997 was het precies twintig jaar geleden dat het beeld van Kiste Trui geplaatst werd op het Raadhuisplein in Mook. Volgens de inwoners van Middelaar was het beeld daar niet geplaatst maar misplaatst. Trui is in Middelaar geboren en ook getogen, maar ging gebogen door het leven, zoekend naar de schatkist die in 1574 achtergebleven zou moeten zijn op de Mookerhei of in de Riethorst. De kist is nooit gevonden. Wanneer Trui precies geleefd heeft is evenmin bekend.

Er is voor de plaatsbepaling van het beeld heel wat te doen geweest. Met name zijn aan de discussie rond dit onderwerp heel wat commissie- en raadsvergaderingen gehouden. Veel emoties werden opgeroepen en nog meer krantenpagina's volgeschreven over het fenomeen Trui.

Van het beeld, ontworpen door beeldend kunstenaar Peter Roovers uit Heijen, zijn maar liefst 1500 miniatuur-uitvoeringen verkocht door de VVV. Met de opbrengst daarvan kon de beeltenis op het Raadhuisplein voor een deel betaald worden. Natuurlijk zullen wij in een van de komende nummers uitvoeriger ingaan op de publicaties rond Trui in 1977.

De Mooker vertelt (8)

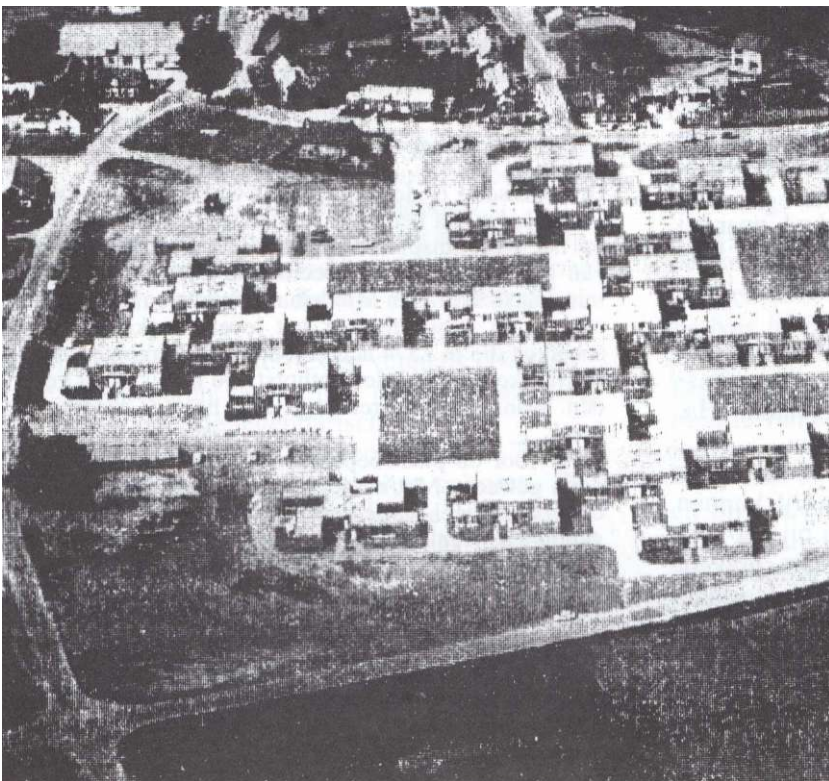
Over onderwijs en samenleving

Gedurende de jaren zeventig heeft pastoor Th. Thijssen in de Mooker herhaaldelijk "uit de school geklapt". In januari 1972 schreef hij dat het "onder de staf van Sint Adalbert goed leven" was, gezien de groei van het aantal leerlingen op de lagere school te Mook: van 298 in augustus 1971 tot 320 in 1972 na de kerstvakantie. In juli zouden 36 zesdeklassers vertrekken en in het nieuwe schooljaar zouden er zo'n 60 eersteklassertjes binnenkomen (de kleuterschool stond toen nog apart), zodat het aantal kinderen in augustus ongeveer 350 a 360 kon zijn. Een mooie ontwikkeling die wellicht mede te danken was aan het enthousiasme van de toenmalige leerkrachten onder leiding van Theo Wolters, ook vandaag de dag geen onbekende in Mook. Enkele van hen reisden in hun vakantie naar Delft voor de inleidende cursus "Orff-Schulwerk". Hier leerden ze hoeveel plezier men kan beleven aan het samen muziek maken, zelf begeleiden van liederen, bewegen en dansen op muziek. Het idee een schoolkoor op te richten kwam dan ook van één van hen. Tegen de bezuinigingsmaatregelen van de overheid in -die ook toen op gebied van financiële en ruimtelijke voorzieningen weinig te bieden overlieten- spanden de onderwijzers en onderwijzeressen zich extra in om op verantwoorde en prettige wijze te werken en hun doelstellingen voor de

schoolkinderen te verwezenlijken.

Die gedachte én de nieuwe eigentijdse sfeer in de school sinds 1969 kwam ook tot uitdrukking in de brief aan alle ouders bij gelegenheid van de wisseling voor de functies in juni 1972. Na rijp beraad en in goed onderling overleg droeg Theo Wolters zijn functie als hoofd der school over aan Joep Drummen, zodat hij zelf zijn ideaal -in de klas bezig zijn met kinderen- beter kon verwezenlijken. Beiden achtten het "ten voordele van het onderwijs aan onze school... zodat wij... kunnen blijven bouwen aan een goed en levend onderwijs voor uw kinderen."

Ook op de lagere school in Molenhoek hadden leerkrachten er plezier in om samen met leerlingen muziek te maken en te zingen, met name Hans Gribling die volgens de oudervereniging van het schooljaar 1972: "muziek in de Grote Lier" gebracht heeft. Ouders hadden bereidwillig hun medewerking verleend bij het grimeren, de kleding en de technische verzorging. De musical "Adieu Paris" kwam van Bennie Vreeden, de eerste die in Nederland liedjes voor scholen uitbracht op grammofoonplaten waarop aan de voorkant een koor zingt en aan de achterkant alleen de orkestbegeleiding klinkt. Tal van scholen hebben in de loop der jaren

Luchtfoto van de Lindeboom in 1972
uit *De Gelderlander*.

dankbaar gebruik gemaakt van de "Benny Vreedemusicals". Op de Adalbertschool bijvoorbeeld werden "De tijdmachine van professor Knap" en "Een onverwachte Kerst-Inn" gespeeld.

In 1972 was Mook nog een klein dorp. Aan het "Plan Lindeboom" werd nijver gebouwd en de wijk die nu "Maasveld" wordt genoemd was nog een en al weiland. Toen de huizen in de Lindeboom eenmaal voltooid waren en bewoond werden gingen veel kinderen van daar naar de Sint Adalbertschool in de Koningin Julianastraat aan de overkant van de Rijksweg.

De meeste ouders volgden de verrichtingen op school én in de dorpsgemeenschap met belangstelling. Eind januari 1972 wilde de eenmansredactie van 'Van Tijd tot Tijd' wel eens weten of dit contactblad van de school samen kon gaan met de Mooker die toen nauwelijks een maand bestond. Uit de enquête bleek dat -van 130 ingevulde formulieren- 119 ouders het contactblad met plezier lazen en dat 69 mensen zich al op de Mooker hadden geabonneerd. Ruim 60 van de 130 personen zagen de twee 'krantjes' graag samengevoegd, maar 55 inzenders wilden toch het liefst dat 'Van Tijd tot Tijd' met alleen het schoolnieuws zelfstandig bleef.

Enkele weken eerder was er in Mook ijverig gecollecteerd voor de peuters, opdat voor hen een mooie speelzaal kon worden ingericht. Niet alleen geld voor de aanschaf van materiaal, ook speelgoed dat thuis niet meer gebruikt werd was welkom. In Molenhoek bestond zo'n voorziening al, hier was men weer met twee groepen gestart. De leidsters zagen graag bereidwillige ouders komen om te helpen met knutselwerk en repareren van speelgoed.

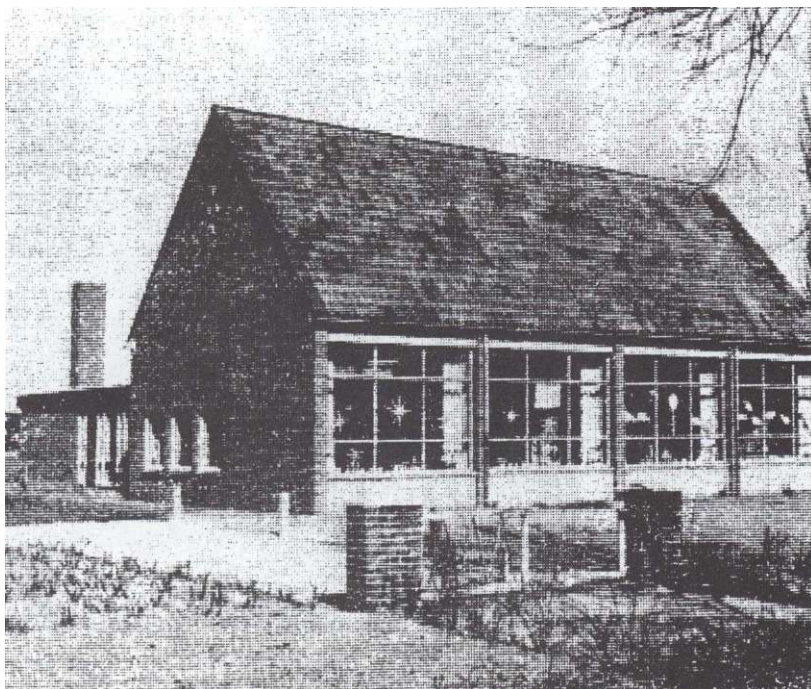
In Middelaar kampte de kleuterschool met ruimtegebrek: 36 kleuters zaten 'op elkaar gepakt' in een te klein lokaal waarin vroeger de zevende klas ge-

huisvest was, én er stonden nog een paar kinderen op de wachtlijst! Op de gezamenlijke speelplaats moesten de kleintjes zich zien te handhaven tussen de grotere kinderen.

Middelaar wenste daarom een echte kleuterschool, met een extra juf en op z'n minst een aparte speelhoek voor de kleuters. In de gemeente Mook en Middelaar had destijds bijna elke school wel een verlanglijstje. De gemeentelijke overheid deed haar best. In de raadsvergadering van woensdag 2 februari 1972 werd besloten tot medewerking aan de inrichting van een vierde lokaal voor de r.k. kleuterschool te Molenhoek en uitbreiding van de r.k. lagere school te Mook met vijf lokalen.

De Middelaarse kleuters moesten nog even geduld hebben, maar in april was het voor hen zover. Eén van de veertien punten betreffende het onderwijs -de helft van alle agendapunten in de gemeenteraadsvergadering op 5 april 1972- handelde over de r.k. lagere school te Middelaar. Na bespreking stond het licht op groen voor de bouw van een vijfde leslokaal. In Middelaar heerste grote vreugde: de benodigde gelden kwamen beschikbaar en eindelijk kon men dan toch een kleuterschool gaan bouwen. Het was nu alleen nog maar de vraag welk van de verscheidene bouwplannen die in de loop der jaren waren bedacht ten uitvoer zou worden gebracht.

Op 12 juni startte de bouw van de kleuterschool waar men ruim vier jaar op had moeten wachten. In de stromende regen -maar desondanks onder veel belangstelling- verrichtte de heer J. Pouwels, gezeten op een graafmachine, de eerste graafwerkzaamheden en als alles goed ging zou er nog vóór de winter een mooie kleuterschool in Middelaar staan. Ouders van de kleuters hadden al een naam bedacht: "t Kwetternest" zou het worden.

Een Middelaarse wens ging in 1973 in vervulling. Het Kwetternest is voor gebruik gereed.

Andere onderwijszaken waren de uitbreiding van het aantal lokalen en benodigde apparatuur voor de L.O.M.-school "Moldycke" en een vergoeding voor de logopedie-onderwijzer, de bouw van een gymnastieklokaal voor de lagere school te Molenhoek en het vaststellen van exploitatievergoedingen voor de verschillende scholen in de gemeente. Het bedrag per leerling voor bijzondere lagere scholen was bepaald op f 197,50 per kind, voor kleuters op f 27,50 en per lokaal f 1.585,-

Veranderende maatschappij

Op 24 februari 1972 was hulpbisschop E. Beel van het bisdom Roermond naar Mook gekomen om de zesdeklassers te vormen. Lange tijd had men gezocht naar een nieuwe bisschop en pas sinds kort was mgr. J.M. Gijsen benoemd. (Hij zou in de jaren tachtig zelf voor het Vormsel naar Mook gaan). Er werd in Mook en Middelaar nog meer vormingswerk verricht. De "Mooker" van 30 maart deed mee dat de "Stichting Samenlevingsopbouw Noordelijke Limburg" het vormingswerk voor volwassenen van groot belang achtte, gelet op de ervaringen die tijdens gespreksavonden in enkele gemeenten naar voren kwamen. Het betreffende bericht gaf enige duidelijkheid over het begrip vorming. In eerste instantie had dat iets belerends, alsof de een 'alle' wijsheid in pacht zou hebben en die aan anderen wel even zou gaan onderwijzen. In deze tijd van eigen inbreng echter achtte men het belangrijk de deelnemers zelf hun weg te laten bepalen. Het vormingswerk voor volwassenen was bedoeld om informatie aan te dragen die de mensen zou kunnen helpen bij het begrijpen van de mo-

derne ontwikkelingen en bij het bepalen van hun mening daarover.. Er werd niets meer opgedrongen, de mensen werden uitgenodigd te komen discussiëren en samen allerlei thema's te bespreken met als doel: "wat meer mens te worden" in de snel veranderende maatschappij en daardoor iets gelukkiger -naar men hoopte.

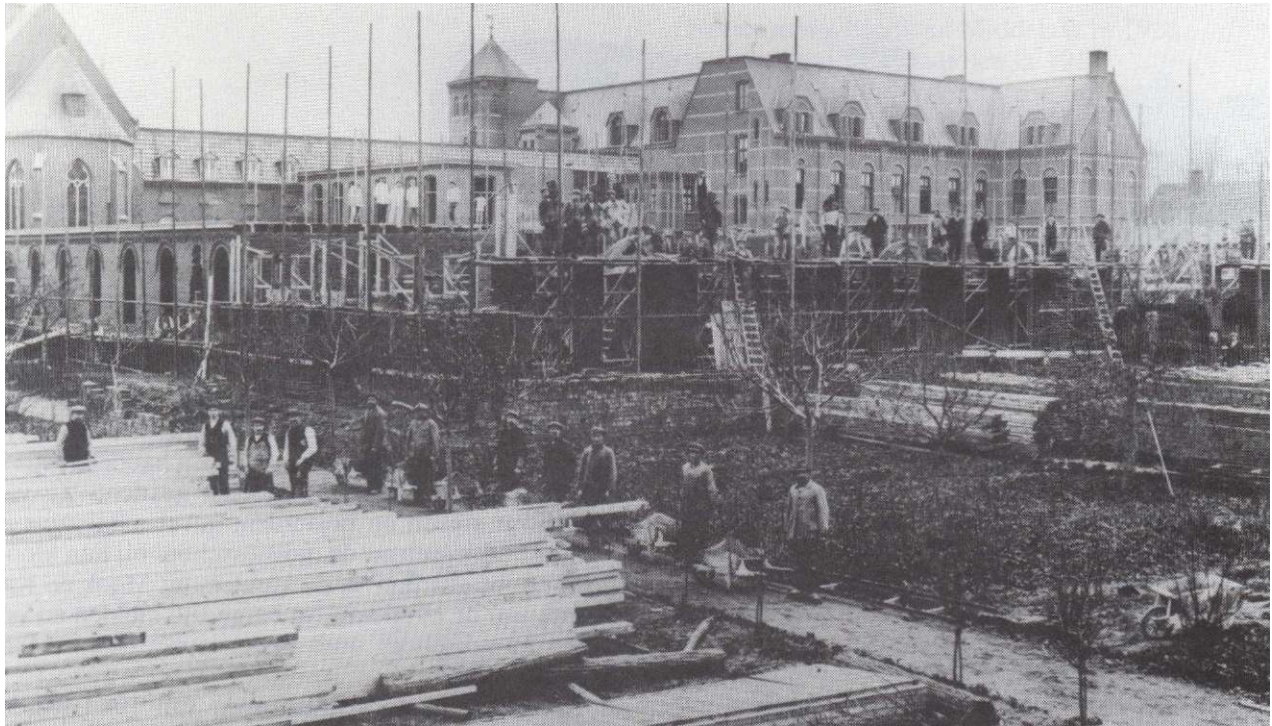
Diezelfde tendens van doorbreken van traditionele patronen is waar te nemen in het artikelje over de eerste Heilige Communie van de tweedeklassers. De kinderen werden niet meer door "een hoge en verre instantie" ter communie gestuurd, ze werden er voor uitgenodigd. Vanuit de gezinssituatie liet de kerk aan de ouders de keuze hun kind al of niet bij deze viering aanwezig te laten zijn. Het sprak toch nog wel aan: onder leiding van zuster Veronica c.p. bereidde een werkgroep van ouders 63 eerste-communicantjes voor en zowel op donderdag 11 mei -Hemelvaartdag- als op zondag 14 mei was het feest in de parochie.

Het Paasproject voor de hele Adalbertschool lag in dezelfde lijn. Er werd niet in de eerste plaats iets geleerd over het wonder van Pasen, er werd vooral gevraagd over dit kernpunt van het geloof eens na te denken, met nadrukkelijke verwijzing naar de apostelen die in het begin ook veel te vragen hadden, maar tenslotte hun overtuiging hadden gevonden.

Het bovenstaande sluit mooi aan bij de stelling van de heer J. Bögels, dat een rechtgeaarde onderwijzer naast onderwijzen van het vaste leerprogramma vooral bezig is zijn leerlingen op te voeden tot goede -en in religieuze zin: christelijke- medemensen in de maatschappij.

Maatschappijvernieuwing op de Knollenberg. Mookse jeugd heeft in 1970 deze leegstaande boerderij in gebruik genomen.

Nijvere werkers aan de uitbreiding van het klooster aan de Rijksweg in Mook poseren hier voor de fotograaf.

Een plek voor jongeren

Aan kinderen en volwassenen werd aandacht besteed, maar hoe zat het met de opgroeiende jeugd na de lagere school? Het was moeilijk een onderkomen te vinden waar jongeren als groep zich enigszins thuis konden voelen.

In 1962 werd er een Mookse jeugdbeweging gevormd onder de naam "Schuifkaas". Dat begrip zou je kunnen uitleggen als: zolang mogelijk doen over iets wat je fijn/lekker vindt. De beweging bestond uit enkele discussiegroepjes die over allerlei onderwerpen uitvoerig van gedachten wisselden en op die manier contact hadden met elkaar. Later begon Frans Poels met zangrepetities die uitgroeiden tot een jongerenkoor dat een eerste uitvoering gaf in de kerk te Molenhoek.

Een geschikt onderkomen voor de jeugd was er blijkbaar nog niet. Een aantal jongeren kraakte een boerderij op de Knollenberg. Maar dat was het toch ook niet helemaal. Misschien is het een kenmerk van jongeren op zoek te zijn naar "die Blaue Blume", naar "geluk", zonder te weten wat dat precies moet inhouden? Vandaar wellicht hun rusteloosheid, het -op het oog- niet tevreden zijn met wat geboden wordt?

Na een zoektocht van enkele jaren meende men een geschikte plek gevonden te hebben in de kelder-ruimte van het Mookse gemeenschapshuis, in de oude bibliotheek. Hier werd uiteindelijk op 28 april 1972 de jongerensoos "Moldeke" geopend, waar jongeren uit Mook en wijde omgeving terecht konden en waar hen ontspannings- en contactmogelijkheden werden geboden. Deze soos heeft niet lang bestaan.

In 1981 kwam de basisschool tot stand, kleuter- en

lagere scholen zijn samengegaan. Het kleuterschoolgebouwtje in Mook kwam leeg te staan, maar werd in 1994 weer gevuld met stemmen -van omvangrijker volume weliswaar: jeugdhonk "Pel-lus" opende de deuren voor de Mookse jongeren van nu. Na enige tijd vond ook het kinderdagverblijf hier zijn onderkomen.

Het gastvrije Gabriëlcollege

Mookse kinderen konden vanaf 1958 voor het voortgezet onderwijs - behalve in Nijmegen, Cuijk en Gennep- ook terecht bij de paters Passionisten op het St. Gabriëlcollege aan de Rijksweg. Een artikel in de Mooker van 7 september 1972 verhaalt over broeder Isidorus die al vijftig jaar passionist was en -volgens de schrijver- goed beschouwd één der grondleggers van het Gabriëlcollege. Eén van zijn taken was namelijk het aankloppen bij gemeentebesturen en weldoeners om geld te werven voor studerende jongelui.

In het schooljaar 1974-1975 verleenden de paters gastvrij onderdak aan maar liefst vier klassen van de Adalbertschool van Mook. In de noodgebouwen van het Gabriëlcollege mochten zij hun lessen volgen toen de school zelf te klein geworden was en herbouwd zou worden. Vol optimisme hadden kinderen hun tijdelijke onderkomen Plekzat gedoopt. Het was een lastige periode voor ieder die er mee te maken had, voorde leerkrachten niet het minst! Elke dag moesten zij -gelukkig geholpen door ouders- enkele malen met een groot aantal kinderen de drukke Rijksweg oversteken. Verkeerslichten en oversteekplaatsen waren er toen nog niet, maar voor die gelegenheid werd er een noodverkeerslicht geplaatst.

Aan de zuidwestzijde werd na de oorlog deze uitbreiding gerealiseerd. De R. K. School voor de Rijn- en Binnenvaart zou de laatste gebruiker worden van dit gebouw.

Vooraf in de winter werd het lesgeven bemoeilijkt doordat telkens de wind in de schoorstenen sloeg waardoor roet uit de kachelpijpen door het hele klaslokaal geblazen werd. Alles zat dan onder een zwarte laag! Dus verhuisden de klassen ook hier: dan weer naar de refter van de paters, dan naar de zolder van het hoofdgebouw of naar de Maaszaal. Als ze net in een mooi schoon lokaal zaten kwam dat onder het roet en verhuisden onderwijzer(es) en kinderen weer tot het schoongemaakt was.

Op 19 juni 1975 werd in de Mooker verslag gegeven van de feestelijke heropening, compleet met toepasselijk lied, van de St. Adalbertschool. Er was een einde gekomen aan "de periode van verhuizen, stof en rommel, heen en weer trekken". Het dankwoord van één der ouders op 26 juni toen in de Mooker het feest nog eens geëvalueerd werd, waarin het "Sleutelen aan de basisschool" weer in de herinnering bracht, was dan ook wel op z'n plaats. De paters waren gastvrij. In de zomervakantie maakten zij plaats voor vele buitenlandse Vierdaagslopers. Deze konden in het Gabriëlcollege hun beblaaide voeten laten vertroetelen door hulpvaardige Mookse E.H.B.O.-ers. Ook sportvereniging 'De Hazenkamp' uit Nijmegen kon er terecht, al jaren gaf ze gymlessen in de gymnastiekzaal van het college. Kleuters leerden hier spelenderwijs de basisoefeningen op turntoestellen en jongens en meisjes van 7 t/m 16 jaar konden zich daarop verder bekwamen. De bejaarden deden het rustiger aan, zij hielden het bij bewegingsoefeningen waarvoor ze in het Gemeenschapshuis bij elkaar kwamen.

De 'Mooker' van 21 augustus 1975 berichtte over de 'Stichting Leefbelangen Molenhoek'. Na het gereedkomen van de nieuwe kleuterschool werd de houten noodschool aan de wijkraad toevertrouwd en in gebruik genomen door de "Muische Vorming" en de Soos. Deze Soos -voor kinderen van 12 tot 15 jaar- was tot voor kort ondergebracht in het klooster van de passionisten, maar dat werd gesloopt. ... Twee jaar later opende het nieuwgebouwde Elshofcollege, na veel trammelant over het al dan niet voortbestaan van voortgezet onderwijs in Mook, zijn deuren en bestond ook het Gabriëlcollege niet meer...

In vijf afleveringen verhaalde pater Honorius Fleuren c.p. in de Mooker van 1977 over de geschiedenis van het paterscollege. Het gebouw tussen de Maas en de Rijksweg in Mook waarin het Gabriël-

college van 1958 tot augustus 1977 gehuisvest was geweest vormde een onderdeel van de laatste uitbreiding die de zusters Franciscanessen van Heythuizen in 1922 lieten uitvoeren. Zij hadden reeds in 1847 in Mook een pensioonaat gesticht. Ze verzorgden zieken en bejaarden, gaven onderwijs en handwerklessen op de meisjesschool bij hun klooster en 'bewaarden' er de kleuters uit Mook en Katwijk aan de overkant. Na enige tijd hielden zij ook een kweekschool voor onderwijzeressen, "Maria Immaculata".

Tijdens de oorlogshandelingen van 1944 werden het pensioonaat en de meeste andere gebouwen verwoest. De Franciscanessen vonden in die periode onderdak bij de paters Passionisten in Molenhoek. Na de oorlog vertrokken zij en op 10 februari 1948 kochten de paters de restanten van het complex 'brokstukken' en vestigden er na een opknapbeurt hun kleinseminarie in. Het college was de voortzetting van het Missiehuis-Juvenaats-Seminarie "St. Gabriël" te Haastrecht, dat in die jaren te klein begon te worden voor het groeiend aantal leerlingen. Na overname en herstel van het zustersinternaat te Mook konden daar de voorbereidingen en eerste klassen worden ondergebracht. In 1957 werd het internaat te Mook uitgebreid en nadat op 25 augustus 1958 het schip "Vertrouwen" alle meubels uit Haastrecht in Mook had afgeleverd werd hier het hele internaat gevestigd onder de naam "St. Gabriëlcollege". Het voortgezet onderwijs kwam er tot bloei, maar moest tenslotte "worden opgeofferd" in de tijd dat de grote scholengemeenschappen werden gevormd. Onder de parapluie van het Elshofcollege hebben ook veel Mookse en Groesbeekse kinderen er de MAVO gevolgd tot daarvoor in de Molenhoek een nieuw onderkomen werd gebouwd.

Het gebouw begon aan een nieuwe fase toen op 12 oktober 1977 de katholieke school en het internaat voor Rijn- en Binnenvaart en de Kustvaart geopend werd en zijn opleiding in Mook startte met 130 leerlingen onder wie twee meisjes. Ook de school is inmiddels tot het verleden gaan behoren. De laatste maanden wordt er nijver gebouwd aan het woon- en zorgcomplex Maasstaete, 'onder toezicht' van enkele mensen uit de eraanstaande Seniorenhof die alle bouwverrichtingen met belangstelling volgen.

Bronnen:

De "Mooker" van 1972, 1975, 1977.

IN DIT NUMMER:

Overstroming Mook en Middelaar in 1926	1
Auto-ongeval bij Plasmolen in 1917.	5
Kuierend over d'n diek.	8
Grenssteentjes.	9
Frans Fiddlers: kunstenaar voor kerk en natuur	10
De Romeinse Villa in Plasmolen.	16
Over Kiste Trui.	18
Over onderwijs en samenleving	20

Overname van artikelen of afbeeldingen is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

Het bestuur van de Stichting Heemkundekring de Grenssteen bestaat uit de volgende personen:

mevrouw M. Broekmans.	.024 69 62 453
de heer H. Hüttner.	.024 69 61 996
mevrouw D. Lamers.	.024 69 61 302
de heer J. van de Mond, penn.	.024 69 61 649
de heer A. Smijers, voorzitter.	.024 69 62 101

VRIENDEN ZIJN NODIG

De mensen van de Grenssteen kunnen niet alles alleen: veel hulp is nodig van plaatsgenoten en van anderen die banden hebben met de gemeente Mook en Middelaar. Wie actief wil meewerken of materiaal beschikbaar heeft kan contact opnemen met een der bestuursleden.

Men kan ook Vriend van de Grenssteen worden door een minimale bijdrage van 30 gulden te betalen op bankrekening 12.20.04.817 van de Rabobank in Mook. Ons postbanknummer is 144 46 50.

Voor dat bedrag ontvangt men elk kwartaal het tijdschrift Rond de Grenssteen en gratis toegang tot de tentoonstellingen, evenementen en lezingen die door de Grenssteen georganiseerd worden.

Voor verdere inlichtingen, suggesties en redactionele bijdragen kan men terecht bij de bestuursleden of het secretariaat.

De Grenssteen, Postbus 76, 6585 ZH Mook.

Losse nummers f 7,00.

ISSN 0929-9351

Druk: Drukkerij Minoprint, Afferden (Lb.)

